

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

5. ožujka 2020. *ⁱ

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 2008/48/EZ – Ugovori o potrošačkim kreditima – Članak 8. – Vjerovnikova obveza ocjene kreditne sposobnosti potrošača – Nacionalni propisi – Učinak zastare na prigovor ništavosti ugovora koji je istaknuo potrošač – Članak 23. – Sankcije – Učinkovita, proporcionalna i odvrćajuća priroda – Nacionalni sud – Ispitivanje poštovanja navedene obveze po službenoj dužnosti”

U predmetu C-679/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Okresní soud v Ostravě (Općinski sud u Ostravi, Češka Republika), odlukom od 25. listopada 2018., koju je Sud zaprimio 5. studenoga 2018., u postupku

OPR-Finance s. r. o.

protiv

GK,

SUD (drugo vijeće),

u sastavu: A. Arabadjiev, predsjednik vijeća, T. von Danwitz i A. Kumin (izvjestitelj), suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: M. Longar, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 4. rujna 2019.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za češku vladu, M. Smolek, J. Vlácil i S. Šindelková, u svojstvu agenata,
- za portugalsku vladu, L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, M. J. Marques i C. Farto, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, G. Goddin i P. Němečková, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 14. studenoga 2019.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: češki

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 8. i 23. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL 2008., L 133, str. 66.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58. i ispravak SL 2014., L 283, str. 66.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva OPR-Finance s. r. o. i osobe GK u vezi sa zahtjevom za plaćanje preostalih iznosa dugovanih na temelju ugovora o kreditu koji je to društvo odobrilo potonjoj osobi.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodne izjave 7., 9., 26., 28. i 47. Direktive 2008/48 glase:
 - „(7) Kako bi se što lakše došlo do unutarnjeg tržišta potrošačkih kredita koje dobro funkcionira, usklađeni okvir Zajednice potrebno je predvidjeti u čitavom nizu osnovnih područja. [...]
 - [...]
 - (9) Potpuno usklađivanje potrebno je kako bi se osiguralo da svi potrošači u Zajednici uživaju visoku i ekvivalentnu razinu zaštite svojih interesa i stvaranja istinskog unutarnjeg tržišta. Stoga državama članicama ne bi trebalo dozvoliti zadržavanje ni uvođenje nacionalnih odredaba drugačijih od onih utvrđenih u ovoj Direktivi. Međutim, takvo bi ograničenje trebalo primjenjivati samo u slučajevima kada postoje odredbe usklađene s ovom Direktivom. Kada ne postoje tako usklađene odredbe, države članice trebale bi slobodno odlučiti hoće li zadržati ili uvesti nacionalno zakonodavstvo. [...] Drugi primjer te mogućnosti za države članice moglo bi biti zadržavanje ili uvođenje novih nacionalnih odredaba o otkazivanju ugovora o prodaji proizvoda ili pružanju usluga ako potrošač ostvaruje svoje pravo da se povuče iz ugovora o kreditu. [...]
 - [...]
 - (26) [...] Na rastućem kreditnom tržištu posebno je važno da se vjerovnici ne upuštaju u neodgovorno posuđivanje i da ne odobravaju kredite bez prethodne procjene kreditne sposobnosti, a države članice trebale bi provoditi potreban nadzor kako bi se izbjeglo takvo ponašanje i trebale bi odrediti potrebna sredstva za sankcioniranje vjerovnika u takvim slučajevima. [...] [V]jerovnici bi trebali snositi odgovornost za provjeravanje kreditne sposobnosti potrošača u svakom pojedinom slučaju. U tom cilju, njima bi trebalo dozvoliti da se koriste informacijama koje im pružaju potrošači ne samo tijekom sastavljanja predmetnog ugovora o kreditu, nego i tijekom dugotrajnog komercijalnog odnosa. Tijela država članica trebala bi također davati i odgovarajuće upute i smjernice vjerovnicima. Potrošači bi također trebali djelovati razborito i poštovati svoje ugovorne obveze.
 - [...]
 - (28) S ciljem procjene kreditnog statusa potrošača vjerovnik bi također trebao izvršiti uvid u relevantne baze podataka; Pravne i stvarne okolnosti možda će zahtijevati variranje opsega takvih uvida [...]

[...]

(47) Države članice trebale bi utvrditi pravila o sankcijama koje bi se primjenjivale na povredu nacionalnih odredaba donesenih prema ovoj Direktivi te osigurati da se one provode. I dok odabir sankcija i dalje ostaje diskrecijsko pravo država članica, predviđene bi sankcije trebale biti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.”

4 Člankom 8. stavkom 1. te direktive naslovljenim „Obveza procjene kreditne sposobnosti potrošača” propisuje se:

„Države članice osiguravaju da, prije sklapanja ugovora o kreditu, vjerovnik procijeni kreditnu sposobnost potrošača na temelju dostatnih informacija koje se, kada je to primjereno, dobivaju od potrošača i, kada je to potrebno, na temelju uvida u relevantnu bazu podataka. Države članice čije zakonodavstvo zahtijeva da vjerovnici procijene kreditnu sposobnost potrošača na temelju uvida u relevantnu bazu podataka mogu zadržati taj zahtjev.”

5 Člankom 23. navedene direktive naslovljenim „Sankcije” propisuje se:

„Države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba koje se donose na temelju ove Direktive i poduzimaju sve mjere potrebne za osiguravanje njihove provedbe. Predviđene sankcije moraju biti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.”

Češko pravo

Zakon br. 257/2016 o potrošačkom kreditu

6 Direktiva 2008/48 u češko pravo prenesena je zakonom č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (Zakon br. 257/2016 o potrošačkom kreditu).

7 Člankom 86. tog zakona naslovljenim „Procjena kreditne sposobnosti potrošača” propisuje se:

„(1) Prije sklapanja ugovora o potrošačkom kreditu ili bilo kakve promjene obveze iz tog ugovora koja uključuje znatnije povećanje ukupnog iznosa potrošačkog kredita, davatelj kredita će procijeniti kreditnu sposobnost potrošača na temelju bitnih, pouzdanih, dostatnih i proporcionalnih podataka dobivenih od potrošača, i, prema potrebi, iz baze podataka koja omogućava procjenu kreditne sposobnosti potrošača ili na temelju drugih izvora. Davatelj kredita će potrošaču dati potrošački kredit samo kada iz rezultata procjene kreditne sposobnosti proizlazi da ne postoji razumna sumnja u vezi s potrošačevom sposobnosti otplate potrošačkog kredita.

(2) Pri procjeni kreditne sposobnosti potrošača, davatelj kredita će osobito procijeniti potrošačevu sposobnost redovite ugovorene otplate potrošačkog kredita, na temelju usporedbe potrošačevih prihoda i troškova te načina otplate postojećih dugova. Nadalje, uzet će u obzir vrijednost svake imovine, ako se na temelju ugovora o potrošačkom kreditu taj kredit u cijelosti ili djelomično naplaćuje iz vrijednosti ostvarene prodajom potrošačeve imovine umjesto redovnim otplatama ili ako je iz potrošačeve financijske situacije jasno da će on moći otplatiti potrošački kredit bez obzira na njegove prihode.”

8 Članak 87. navedenog zakona, naslovljen „Posljedice neispunjenja obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača”, u svojem stavku 1. propisuje:

„Ako davatelj kredita potrošaču dâ potrošački kredit suprotno drugoj rečenici članka 86. stavka 1., ugovor će biti ništav. Potrošač može istaknuti prigovor ništavosti u ograničenom roku od tri godine, počevši od dana sklapanja ugovora. Potrošač je obavezan, u roku koji je u skladu s njegovim mogućnostima, vratiti glavnici potrošačkog kredita.”

Zakon br. 89/2012 o Građanskom zakoniku

- 9 Člankom 586. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Zakon br. 89/2012 o Građanskom zakoniku) propisuje se:

„(1) Ako je ništavost pravnog posla utvrđena radi zaštite interesâ određene osobe, prigovor ništavosti može istaknuti isključivo ta osoba.

(2) Ako osoba koja je ovlaštena istaknuti prigovor ništavosti pravnog posla to ne učini, taj će se pravni posao smatrati valjanim.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 10 Osoba GK 21. travnja 2017. sklopila je s društvom OPR-Finance obnovljivi ugovor o kreditu na daljinu na temelju kojeg joj je to društvo isplatilo 4900 čeških kruna (CZK) (oko 192 eura).
- 11 Budući da osoba GK nije platila dospjele obroke, društvo OPR-Finance 7. lipnja 2018. pokrenulo je postupak pred Okresní soud v Ostravě (Općinski sud u Ostravi, Češka Republika) zahtijevajući da se osobi GK naloži plaćanje iznosa od 7839 CZK (oko 307 eura) uvećanog za zakonske zatezne kamate počevši od 1. listopada 2017. do potpune isplate tog iznosa.
- 12 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da tijekom glavnog postupka, s jedne strane, društvo OPR-Finance nije tvrdilo, niti je o tome podnijelo dokaz, da je prije sklapanja predmetnog ugovora o kreditu ocijenilo kreditnu sposobnost korisnika kredita.
- 13 S druge strane, osoba GK nije istaknula prigovor ništavosti ugovora koja proizlazi iz te činjenice. Na temelju članka 87. stavka 1. Zakona br. 257/2016 o potrošačkom kreditu sankcija ništavosti ugovora o kreditu ne primjenjuje se, osim na zahtjev potrošača. Sud koji je uputio zahtjev smatra da je takvo pravilo protivno zaštiti potrošača kako je zajamčeno Direktivom 2008/48.
- 14 U tom pogledu taj sud ističe, kao prvo, da je prema ustaljenoj sudskoj praksi čeških sudova i prema češkoj pravnoj teoriji nacionalnom sudu zabranjeno po službenoj dužnosti primijeniti sankciju relativne ništavosti koja proizlazi iz članka 87. stavka 1. Zakona br. 257/2016 o potrošačkom kreditu. Kao drugo, prema mišljenju navedenog suda, iznimno je rijetko da potrošači, koje u većini sporova u području potrošačkog kreditiranja ne zastupa odvjetnik, ističu prigovor ništavosti ugovora zbog toga što vjerovnik nije ocijenio njihovu kreditnu sposobnost.
- 15 Usto, sud koji je uputio zahtjev pita se dovodi li tumačenje nacionalnog prava u skladu s Direktivom 2008/48, prema kojem bi nacionalni sud bio dužan po službenoj dužnosti primijeniti sankciju predviđenu člankom 87. stavkom 1. Zakona br. 257/2016 o potrošačkom kreditu, do tumačenja *contra legem*.
- 16 U tim je okolnostima Okresní soud v Ostravě (Općinski sud u Ostravi) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Protivi li se odredbi članka 8. u vezi s odredbom članka 23. Direktive 2008/48 nacionalno zakonodavstvo koje određuje kao sankciju za neispunjavanje vjerovnikove obveze ocjene kreditne sposobnosti potrošača prije sklapanja ugovora o kreditu ništavost ugovora o kreditu uz potrošačevu obvezu vraćanja glavnice vjerovniku u roku koji je u skladu s potrošačevim financijskim mogućnostima, pri čemu se ta sankcija (ništavost ugovora o kreditu), međutim, primjenjuje samo kada se potrošač na nju pozove (odnosno iznese prigovor ništavosti u vezi s ugovorom) u zastarnom roku od tri godine?

2. Obvezuje li odredba članka 8. u vezi s odredbom članka 23. Direktive 2008/48/EZ nacionalni sud da po službenoj dužnosti primijeni sankciju iz nacionalnog zakonodavstva za neispunjavanje vjerovnikove obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača (odnosno čak i ako se potrošač aktivno ne pozove na sankciju)?”

Prethodna pitanja

- 17 Svojim prethodnim pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 8. Direktive 2008/48, u vezi s njezinim člankom 23., tumačiti na način da se, s jedne strane, tim člankom nacionalnom sudu nalaže da po službenoj dužnosti ispita postojanje povrede predugovorne vjerovnikove obveze ocjene kreditne sposobnosti potrošača koja je predviđena člankom 8. te direktive i da utvrdi posljedice povrede te obveze koje proizlaze iz nacionalnog prava i, s druge strane, da se tom članku protive nacionalna pravila na temelju kojih se takva povreda ne sankcionira ništavošću ugovora o kreditu uz potrošačevu obvezu vraćanja glavnice navedenom vjerovniku u roku koji je u skladu njegovim mogućnostima osim ako navedeni potrošač ne istakne tu ništavost, i to u zastarnom roku od tri godine?
- 18 U tom pogledu valja utvrditi da je Sud višestruko istaknuo obvezu nacionalnog suda da po službenoj dužnosti ispita povredu nekih odredbi prava Unije u području zaštite potrošača (presuda od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, t. 62. i navedena sudska praksa).
- 19 Takav se zahtjev opravdava stajalištem da se sustav zaštite, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi Suda, temelji na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na poslovni subjekt, kako u pogledu pregovaračke snage tako i u pogledu razine obaviještenosti, što je situacija koja ga navodi da pristane na uvjete koje je ranije sastavio prodavatelj robe ili pružatelj usluge bez da na njih može imati utjecaja (presuda od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, t. 63. i navedena sudska praksa).
- 20 Iz članka 8. stavka 1. Direktive 2008/48, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 28., proizlazi da je vjerovnik dužan, prije sklapanja ugovora o kreditu, procijeniti kreditnu sposobnost potrošača i ta obveza može, po potrebi, uključivati uvid u relevantne baze podataka. U tom pogledu valja podsjetiti da je cilj navedene obveze, u skladu s uvodnom izjavom 26. te direktive, učiniti vjerovnika odgovornim i izbjeći da on kredit dodijeli kreditno nesposobnim potrošačima.
- 21 Usto, takva obveza koja ide za tim da se potrošača zaštititi od opasnosti prezaduženosti i nesposobnosti plaćanja pridonosi postizanju cilja Direktive 2008/48 koji se sastoji, kako to proizlazi iz uvodnih izjava 7. i 9. iste, u tome da se predvidi, u području potrošačkog kreditiranja, potpuno usklađivanje u čitavom nizu osnovnih područja koje se smatra potrebnim kako bi se osiguralo da svi potrošači Europske unije uživaju visoku i jednaku razinu zaštite svojih interesa i stvaranja učinkovitog unutarnjeg tržišta potrošačkog kreditiranja (presuda od 27. ožujka 2014., LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, t. 42.). Stoga je ta obveza od temeljne važnosti za potrošača.
- 22 Nadalje, postoji nezanemariva opasnost da se, osobito zbog neznanja, potrošač ne pozove na pravno pravilo namijenjeno njegovoj zaštiti (presuda od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, t. 65. i navedena sudska praksa).
- 23 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da se, kao što je to Sud utvrdio u pogledu poštovanja obveze informiranja predviđene člankom 10. stavkom 2. Direktive 2008/48, koja također doprinosi ostvarenju cilja te direktive, kako je naveden u točki 21. ove presude, ne može postići djelotvornu zaštitu potrošača kada sud ne bi bio dužan po službenoj dužnosti ispitati poštovanje obveze vjerovnika iz članka 8. navedene direktive (vidjeti po analogiji presudu od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, t. 66. i 70.).

- 24 Usto, kada nacionalni sud po službenoj dužnosti utvrdi povredu te obveze, dužan je poduzeti sve mjere koje proizlaze iz nacionalnog prava, bez čekanja da potrošač podnese takav zahtjev, pri čemu mora poštovati načelo kontradiktornosti te da prilikom primjene sankcija budu poštovani zahtjevi članka 23. Direktive 2008/48, kako su protumačeni od strane Suda (vidjeti u tom smislu presudu od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, t.71., 73. i 74.). U tom pogledu valja podsjetiti da članak 23. te direktive predviđa, s jedne strane, da se pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba donesenih na temelju članka 8. navedene direktive moraju definirati tako da sankcije budu učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće i, s druge strane, da države članice poduzmu sve potrebne mjere za osiguravanje njihove provedbe. U tim granicama, odabir navedenog sustava sankcija diskrecijsko je pravo država članica (vidjeti u tom smislu presudu od 27. ožujka 2014., LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, t. 43.).
- 25 Osim toga, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda koja se odnosi na lojalnu suradnju, sada uređenu u članku 4. stavku 3. UEU-a, iako zadržavaju pravo na izbor sankcija, države članice moraju prije svega osigurati da povrede prava Unije budu sankcionirane pod postupovnim i materijalnim uvjetima koji odgovaraju onima koji se primjenjuju na povrede nacionalnog prava koje su slične naravi i važnosti i koji, u svakom slučaju, odgovaraju sankcijama koje su po svojoj naravi učinkovite, razmjerne i odvraćajuće (presuda od 27. ožujka 2014., LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, t. 44. i navedena sudska praksa).
- 26 Usto, Sud je već presudio da strogost sankcija mora odgovarati težini povrede koju suzbijaju i posebno osigurati stvarno odvraćajući učinak, poštujući opće načelo razmjernosti (presuda od 9. studenoga 2016., Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, t. 63. i navedena sudska praksa).
- 27 Valja dodati da je na nacionalnim sudovima, koji su jedini nadležni za tumačenje i primjenu nacionalnog prava, da provjere odgovaraju li navedene sankcije tim zahtjevima s obzirom na sve okolnosti predmetnog slučaja i jesu li učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.
- 28 Međutim, kad odlučuje o zahtjevu za prethodnu odluku, Sud može dati pojašnjenja koja će služiti kao nit vodilja navedenom sudu u njegovoj ocjeni (vidjeti po analogiji presudu od 21. studenoga 2018., de Diego Porras, C-619/17, EU:C:2018:936, t. 91. i navedenu sudska praksu).
- 29 U ovom slučaju, prema navodima iz zahtjeva za prethodnu odluku, povreda predugovorne vjerovnikove obveze ocjene kreditne sposobnosti potrošača, propisana člankom 86. Zakona br. 257/2016 o potrošačkom kreditu, sankcionira se, u skladu s člankom 87. tog zakona, ništavošću ugovora o kreditu uz obvezu potrošača da vjerovniku vrati samo glavnica u roku koji je u skladu s njegovim mogućnostima, pod uvjetom da taj potrošač istakne tu ništavost u zastarnom roku od tri godine od sklapanja ugovora o kreditu. Stoga, u slučaju primjene sankcije predviđene navedenim zakonom, to jest ništavosti ugovora o kreditu, vjerovnik gubi svoja prava da mu se plate ugovorene kamate i troškovi.
- 30 U tom pogledu valja istaknuti da je jasno, s obzirom na to da primjena takve sankcije dovodi do toga da vjerovnik više nema pravo na ugovorene kamate i troškove, da je navedena sankcija u skladu s težinom povreda koje suzbija i da, osobito, ima stvarno odvraćajući učinak (vidjeti u tom smislu presude od 27. ožujka 2014., LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, t. 52. i 53. i od 9. studenoga 2016., Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, t. 69.).
- 31 Valja pojasniti da s obzirom na važnost cilja zaštite potrošača koji je nerazdvojivo povezan s obvezom vjerovnika da provjeri kreditnu sposobnost korisnika kredita, Sud je utvrdio da ako bi sankcija gubitka prava na kamatu u praksi bila oslabljena, ili čak bez ikakva učinka, iz toga bi nužno proizlazilo da ona nema stvarno odvraćajući učinak (vidjeti u tom smislu presudu od 27. ožujka 2014. LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, t. 52. i 53.).

- 32 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je primjena sankcije ništavosti ugovora o kreditu uvjetovana time da se potrošač pozove na tu ništavost, i to u zastarnom roku od tri godine. U tom pogledu valja podsjetiti da su prema ustaljenoj sudskoj praksi, u nedostatku propisa Unije u tom području, pravila namijenjena zaštiti pravâ koja pojedinci uživaju na temelju prava Unije uređena nacionalnim pravnim poretком svake države članice, sukladno načelu njihove procesne autonomije, ali pod uvjetom da nisu nepovoljnija od onih koja uređuju slične nacionalne situacije (načelo ekvivalentnosti) te da u praksi ne onemogućuju ili pretjerano ne otežavaju ostvarivanje pravâ koja im dodjeljuje pravni poredak Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presudu od 18. prosinca 2014., *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, t. 23.).
- 33 Kad je riječ o načelu ekvivalentnosti, valja istaknuti da Sud ne raspolaže nijednim elementom koji bi u sumnju doveo usklađenost s tim načelom uvjeta koji se odnosi na zastarni rok u glavnom postupku.
- 34 Kad je riječ o načelu djelotvornosti, dovoljno je podsjetiti, kao što to proizlazi iz točaka 23. i 24. ove presude, da djelotvorna zaštita potrošača zahtijeva da, u situaciji u kojoj vjerovnik u pogledu potrošača poduzme radnju koja se temelji na ugovoru o kreditu, nacionalni sud po službenoj dužnosti ispita je li vjerovnik poštovao obvezu predviđenu člankom 8. Direktive 2008/48 i, ako utvrdi da je ta obveza povrijeđena, utvrdi posljedice predviđene nacionalnim pravom, a da pritom ne čeka da potrošač podnese takav zahtjev, uz poštovanje načela kontradiktornosti.
- 35 Kad je riječ o sankciji poput ništavosti ugovora o kreditu uz obvezu vraćanja glavnice, valja pojasniti da ako se potrošač izjasni protiv primjene takve sankcije, taj zahtjev treba uzeti u obzir (vidjeti po analogiji presude od 4. lipnja 2009., *Pannon GSM*, C-243/08, EU:C:2009:350, t. 33. i od 21. veljače 2013., *Banif Plus Bank*, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 35.).
- 36 Iz tih elemenata proizlazi da se načelo djelotvornosti protivi uvjetu prema kojem sankciju ništavosti ugovora o kreditu uz obvezu vraćanja glavnice, koja se primjenjuje u slučaju vjerovnikove povrede obveze predviđene člankom 8. Direktive 2008/48, mora zatražiti potrošač u zastarnom roku od tri godine.
- 37 Taj se zaključak ne može dovesti u pitanje argumentom koji u svojim pisanim očitovanjima ističe češka vlada, a prema kojem nacionalne odredbe koje se odnose na nadzor kreditnih institucija također predviđaju upravnu sankciju u obliku novčane kazne u iznosu do 20 milijuna CZK (oko 783 000 eura) u slučaju odobravanja kredita protivno obvezi ocjene kreditne sposobnosti potrošača.
- 38 Naime, valja navesti da je Europska komisija na raspravi istaknula, a da se nije tvrdilo suprotno, da nadležno češko nadzorno tijelo, odnosno češka nacionalna banka, nikada nije objavila odluku o izricanju novčanih kazni vjerovniku zbog povrede te obveze. Usto, kao što je to navela nezavisna odvjetnica u točki 82. svojeg mišljenja, takve sankcije same po sebi ne mogu na dovoljno učinkovit način osigurati zaštitu potrošača od rizika prezaduženosti i insolventnosti koja se nastoji postići Direktivom 2008/48 s obzirom na to da one ne utječu na položaj potrošača kojemu je odobren ugovor o kreditu protivno članku 8. te direktive.
- 39 U svakom slučaju, kada nacionalni zakonodavac, kao u ovom slučaju, za sankcioniranje takve povrede uz upravnu kaznu predviđa i građanskopravnu sankciju koja ide u prilog predmetnom potrošaču, s obzirom na osobitu važnost koju Direktiva 2008/48 dodjeljuje zaštiti potrošača, ta se sankcija mora provesti uz poštovanje načela djelotvornosti.
- 40 Naposljetku, prema navodima iz zahtjeva za prethodnu odluku, u skladu s ustaljenom sudskom praksom čeških sudova, nacionalnom je sudu zabranjeno da po službenoj dužnosti primijeni sankciju ništavosti ugovora o kreditu uz obvezu vraćanja glavnice predviđenu u slučaju povrede predugovorne vjerovnikove obveze ocjene kreditne sposobnosti potrošača.

- 41 Kad je riječ o toj zabrani, valja podsjetiti da su, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi Suda, nacionalni sudovi prilikom primjene unutarnjeg prava dužni, koliko je to moguće, tumačiti ga u skladu s tekstem i ciljem Direktive 2008/48 kako bi se postigao njome predviđen rezultat i postupilo u skladu s trećim stavkom članka 288. UFEU-a. Naime, ta obveza usklađenog tumačenja nacionalnog prava inherentna je sustavu UFEU-a jer omogućuje nacionalnim sudovima da osiguraju, u okviru svojih nadležnosti, potpunu učinkovitost prava Unije prilikom rješavanja sporova koji se pred njima vode (presuda od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, t. 79.).
- 42 Usto, Sud je višestruko utvrdio da načelo usklađenog tumačenja zahtijeva da nacionalni sudovi učine sve što je u njihovoj nadležnosti, uzimajući u obzir ukupno unutarnje pravo i primjenjujući metode tumačenja koje to pravo priznaje, kako bi se zajamčila puna djelotvornost predmetne direktive i kako bi se došlo do rješenja koje je u skladu sa željenim ciljem (vidjeti u tom smislu presudu od 24. siječnja 2012., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 27. i navedenu sudsku praksu).
- 43 Valja dodati da nacionalni sudovi, uključujući i one koji odlučuju u posljednjem stupnju, prema potrebi, trebaju izmijeniti ustaljenu sudsku praksu ako se ona temelji na tumačenju nacionalnog prava koje nije spojivo s ciljevima direktive (vidjeti u tom smislu presudu od 5. rujna 2019., Pohotovost, C-331/18, EU:C:2019:665, t. 56. i navedenu sudsku praksu).
- 44 Iz toga slijedi da sud koji je uputio zahtjev ne može u glavnom predmetu valjano tvrditi da predmetne nacionalne odredbe ne može tumačiti u skladu s pravom Unije samo zato što su češki sudovi te odredbe tumačili u smislu koji nije u skladu s tim pravom. Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da osigura puni učinak Direktive 2008/48, izuzimajući od primjene, na temelju samostalne ovlasti, tumačenje čeških sudova jer njihovo tumačenje nije u skladu s pravom Unije (vidjeti po analogiji presudu od 8. studenoga 2016., Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, t. 69. i 70. i navedenu sudsku praksu).
- 45 Međutim, ta obveza usklađenog tumačenja ograničena je općim načelima prava, posebno načelom pravne sigurnosti, u smislu da ono ne može služiti kao temelj tumačenja nacionalnog prava *contra legem*.
- 46 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prethodna pitanja valja odgovoriti da se članci 8. i 23. Direktive 2008/48 trebaju tumačiti na način da se njima nacionalnom sudu nalaže da po službenoj dužnosti ispita postoji li povreda predugovorne vjerovnikove obveze ocjene kreditne sposobnosti potrošača predviđene u članku 8. te direktive i da utvrdi posljedice te povrede koje proizlaze iz nacionalnog prava, pod uvjetom da sankcije za te povrede ispunjavaju zahtjeve iz navedenog članka 23. Članke 8. i 23. Direktive 2008/48 također treba tumačiti na način da im se protive nacionalna pravna pravila na temelju kojih se vjerovnikova povreda predugovorne obveze ocjene kreditne sposobnosti potrošača ne sankcionira ništavošću ugovora o kreditu uz obvezu tog potrošača da vrati glavnica vjerovniku u roku koji je u skladu s njegovim mogućnostima, osim ako navedeni potrošač istakne tu ništavost u zastarnom roku od tri godine.

Troškovi

- 47 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (drugo vijeće) odlučuje:

Članke 8. i 23. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ treba tumačiti na način da se njima nacionalnom sudu nalaže da po službenoj dužnosti ispita postoji

li povreda predugovorne vjerovnikove obveze ocjene kreditne sposobnosti potrošača predviđene u članku 8. te direktive i da utvrdi posljedice te povrede koje proizlaze iz nacionalnog prava, pod uvjetom da sankcije za te povrede ispunjavaju zahtjeve iz navedenog članka 23. Članke 8. i 23. Direktive 2008/48 također treba tumačiti na način da im se protive nacionalna pravna pravila na temelju kojih se vjerovnikova povreda predugovorne obveze ocjene kreditne sposobnosti potrošača ne sankcionira ništavošću ugovora o kreditu uz obvezu tog potrošača da vrati glavnici vjerovniku u roku koji je u skladu s njegovim mogućnostima osim, ako navedeni potrošač istakne tu ništavost u zastarnom roku od tri godine.

Potpisi

i — Hrvatska jezična verzija točke 46. i izreka presude redakcijski su izmijenjeni nakon objave.